

Nämnden för arbete och välfärd i Karlshamns kommun får kritik för att ett offentligt biträde inte fick närvara vid ett sammanträde

Beslutet i korthet: En advokat förordnades som offentligt biträde för en vårdnadshavare i ärenden om hennes barn. När utredningarna om barnen var klara gjorde handläggarna bedömningen att nämnden inte skulle ansöka om vård med stöd av lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, LVU, för två av döttrarna. Nämnden behandlade flickornas ärenden vid ett sammanträde. Det har kommit fram att nämnden var av uppfattningen att advokaten vid tidpunkten för nämndens sammanträde inte längre var offentligt biträde för vårdnadshavaren i ärendena och att han därför inte utan vidare hade rätt att vara med när flickornas utredningar skulle behandlas. Advokaten deltog inte vid den delen av sammanträdet. I mål och ärenden om beredande av vård med stöd av LVU ska ett offentligt biträde förordnas för den som åtgärden avser samt för hans eller hennes vårdnadshavare, om det inte måste antas att behov av biträde saknas (39 § LVU). En enskild har under vissa förutsättningar rätt till företräde inför nämnden (11 kap. 9 § socialtjänstlagen). Det innebär att han eller hon har rätt att delta vid nämndens sammanträde och där biträdas av ett offentligt biträde eller ombud. I det aktuella fallet hade vårdnadshavaren rätt till företräde inför nämnden i flickornas ärenden. JO konstaterar att advokaten fortfarande var förordnad som offentligt biträde för henne vid tidpunkten för nämndens sammanträde och att han i den egenskapen hade full rätt att bistå henne. Någon grund för att inte tillåta advokaten att närvara vid sammanträdet därför att nämnden eventuellt inte skulle ansöka om vård enligt LVU i fråga om flickorna fanns alltså inte. JO kritiserar nämnden för hanteringen.

Bakgrund

AA och BB har tillsammans barnen CC och DD. Tillsammans med EE har AA även barnen FF och GG.

I början av 2019 bedrev nämnden utredningar om barnen. Förvaltningsrätten i Växjö förordnade advokaten HH som offentligt biträde för AA, dels i ett ärende om CC och DD (mål nr 1326-19), dels i ett ärende om FF och GG (mål nr 1327-19).

När utredningarna var klara bedömde handläggarna att nämnden skulle ansöka om att CC och DD skulle vårdas med stöd av lagen (1990:52) med särskilda

bestämmelser om vård av unga, LVU. I fråga om FF och GG ansåg handläggarna att det inte skulle göras någon ansökan om tvångsvård.

Barnens ärenden behandlades vid nämndens sammanträde den 11 april 2019.

Anmälan

I en anmälan till JO klagade HH på ordföranden i Nämnden för arbete och välfärd i Karlshamns kommun. HH var missnöjd med att han inte fick företräda AA vid sammanträdet när nämnden skulle fatta beslut om FF och GG.

Utredning

JO begärde att Nämnden för arbete och välfärd i Karlshamns kommun skulle yttra sig över det HH uppgett i sin anmälan.

Nämnden anförde i ett remissvar bl.a. följande:

HH har i sin anmälan till JO anført att AA skulle närvara vid nämnden för arbete och välfärds sammanträde den 11 april kl. 15.00, och hade begärt företräde inför nämnden. Det följer av 11 kap. 9 § socialtjänstlagen att den person som socialnämnden är skyldig att kommunicera utredningsmaterialet med enligt 17 § förvaltningslagen har rätt att få företräde inför nämnden, om det inte finns särskilda skäl som talar emot det. Vidare känner nämnden till att den enskilde vid företräde inför nämnden har rätt att ha med sig ett ombud eller biträde, samt att den enskilde också kan välja att ha med sig en stödperson. I det aktuella fallet har AA omfattats av bestämmelsen och fått företräde inför nämnden i enlighet med sitt önskemål.

De två ärendena som HH:s anmälan avser rör AA som är vårdnadshavare till fyra barn. Det ena ärendet rör två av AA:s barn, CC och DD, och det andra ärendet rör FF och GG. Det är två olika fäder till barnen som är parter i ärendena. Som HH har framfört i sin anmälan hade nämnden inledningsvis för avsikt att ansöka om vård enligt lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) för alla fyra barn, men ändrade sig innan mötet till att endast ansöka om LVU för två av barnen, CC och DD. Slutliga ärendena som varit utsända till nämnden har därmed varit två ansökningar om vård enligt LVU och två SoL-placeringar.

HH var ursprungligen förordnad till offentligt biträde för samtliga fyra barn. När det beslöts att utredningen för två av barnen ej skulle avslutas med förslag om vård enligt LVU informerades förvaltningsrätten om det och att det därför inte fanns behov av offentligt biträde i de ärendena. Det åligger förvaltningsrätten att i sin tur underrätta biträdet. Vid tiden för sammanträdet var HH alltså förordnad till offentligt biträde för modern avseende de två av barnen som omfattades av ansökan om vård enligt LVU.

AA anlände till mötet tillsammans med fadern till CC och DD, men även med fadern till FF och GG samt med advokat HH. Eftersom HH var utsedd till ombud för barnen som var aktuella för LVU framförde nämnden att han inte behövde närvara när de skulle gå vidare till ärendet som inte längre rörde LVU-vård. Även den fader som inte är vårdnadshavare till barnen ombads lämna rummet när de gick över till det ärende där denne inte var part.

Nämndens uppfattning var att AA inte behövde något företräde inför nämnden i det ärendet när det inte längre var aktuellt att ansöka om LVU-vård i ärendet. Eftersom ombudets uppdrag var att företräda modern i ärendet gällande LVU så ställde nämnden frågan till AA om hon önskade ha någon som företrädde henne. På frågan om hon behövde ha ett ombud svarade AA "det spelar ingen roll", varpå nämndens ordförande frågade "behöver du ha honom kvar?" och syftade på HH. AA svarade "nej" på frågan.

Ordförande bad därefter advokat HH att lämna sammanträdet. När HH hade lämnat rummet klargjorde ordförande för AA vad det innebar och frågade AA ytterligare en gång om de var överens. AA svarade då "ja".

Det som framförs i anmälan, att AA ska ha sagt "ja" till att HH ska vara hennes ombud stämmer således inte. Tvärtom har AA tydligt klargjort för nämnden att hon ansett att hon inte behövde ha ett ombud på sammanträdet. Mot bakgrund härav anser nämnden för arbete och välfärd att ärendet har hanterats korrekt och i enlighet med gällande lagstiftning.

HH kommenterade remissvaret.

JO tog del av Förvaltningsrätten i Växjö's beslut den 2 maj 2019 i mål nr 1327-19.

Rättsliga utgångspunkter

Företräde inför nämnden

En enskild har under vissa förutsättningar rätt till företräde inför nämnden (11 kap. 9 § socialtjänstlagen [2001:453], SoL). Det innebär att han eller hon ska få möjlighet att lämna synpunkter direkt till nämndens ledamöter eller till den som ska fatta beslut i ärendet för nämndens räkning.

Den enskilde har vid nämndens sammanträde rätt att biträdas av ett offentligt biträde eller ombud. Att den enskilde har rätt att delta och yttra sig vid sammanträdet innebär inte att han eller hon får vara närvarande när nämnden diskuterar ärendet.

Offentligt biträde

I LVU finns bestämmelser om tvångsvård av barn och unga. I mål och ärenden om beredande av sådan vård ska ett offentligt biträde förordnas för den som åtgärden avser samt för hans eller hennes vårdnadshavare, om det inte måste antas att behov av biträde saknas (39 § LVU). I ärenden hos en socialnämnd förordnas offentligt biträde av förvaltningsrätten.

Gemensamma bestämmelser om mål eller ärenden där offentligt biträde kan förordnas finns i lagen (1996:1620) om offentligt biträde. Av 5 § framgår att bestämmelserna i 26–29 §§ rättshjälpslagen (1996:1619) om förordnande och byte av rättshjälpsbiträde och om ersättning till rättshjälpsbiträde ska tillämpas i fråga om offentligt biträde.

Ett förordnande om offentligt biträde i ett ärende hos socialnämnden upphör om domstolen entledigar biträdet enligt 26 § rättshjälpslagen eller utan särskilt beslut när domstolens slutliga avgörande i målet vinner laga kraft.

Bedömning

AA hade med stöd av 11 kap. 9 § SoL rätt att få företräde inför nämnden och föra fram eventuella synpunkter till nämnden när den behandlade barnens ärenden vid sammanträdet.

Exakt vad som sades vid sammanträdet om HH:s närvaro när nämnden skulle behandla FF:s och GG:s ärenden är inte helt klarlagt. Utredningen ger dock vid handen att nämnden ansåg att HH inte längre var offentligt biträde för AA och att han därför inte utan vidare hade rätt att vara med vid sammanträdet när flickornas utredningar skulle behandlas. HH närvarade inte vid den delen av sammanträdet.

Förvaltningsrätten förordnade HH till offentligt biträde för AA i flickornas ärenden den 28 mars 2019. Av utredningen framgår att nämnden två dagar före sammanträdet underrättade förvaltningsrätten om att det inte längre fanns behov av offentligt biträde i ärendena. Grunden för det beskedet var att utredarna hade kommit fram till att nämnden inte borde ansöka om att flickorna skulle vårdas med stöd av LVU. Den vård som FF och GG behövde skulle i stället kunna tillgodoses genom en placering av flickorna på frivillig grund med stöd av bestämmelserna i SoL.

Om nämnden inte skulle ansöka om vård med stöd av LVU utan besluta om insatser med stöd av SoL torde AA inte längre ha haft behov av biträde. Hur nämnden skulle ställa sig till utredarnas förslag om att inte ansöka om vård skulle dock behandlas vid det aktuella sammanträdet. Det var egentligen först då som det skulle finnas ett formellt ställningstagande från nämndens sida till frågan om vård enligt LVU.

Av utredningen i ärendet framgår att förvaltningsrätten skrev av målet om förordnanden av offentliga biträden från vidare handläggning den 2 maj 2019. Vid tidpunkten för sammanträdet var alltså HH fortfarande offentligt biträde för AA och hade i den egenskapen full rätt att bistå henne. Någon grund för att inte tillåta HH att närvara vid sammanträdet därför att nämnden eventuellt inte skulle ansöka om vård enligt LVU i fråga om FF och GG fanns alltså inte. Det är förvånande att nämnden ens tog upp saken vid sammanträdet. Om nämnden uttalar sig om huruvida den enskilde behöver företrädas av ett offentligt biträde eller inte finns det givetvis en uppenbar risk att den enskilde avsäger sig den rätten för att vara nämnden till lags. Nämnden förtjänar kritik för hanteringen.

Ärendet avslutas.